

NOORTE HÄÄLED 2008

23. ja 24. aprillil 2008. aastal toimus Tartus igakevadine noorte etnoloogide ja folkloristide konverents „Noorte hääled”. Eesti Rahva Muuseumi (alates 1999. aastast on seal korraldatud noorte etnoloogide konverentsi „Etnoloogia hääled”) ja Eesti Kirjandusmuuseumi (kus on alates 1978. aastast toimunud noorteadlaste kevadsessioon) koostöös toimus konverents juba kolmandat korda.

Kahel päeval toimuv konverents annab noortele uurijatele ideaalse võimaluse esineda ning oma uurimistemat tutvustades saada tagasisidet laie-

malt publikult kui lihtsalt juhendaja ja kaastudengid. Esimesel päeval esinesid peamiselt etnoloogiaüliõpilased ja teisel päeval folkloristikaüliõpilased. Selline jaotus võimaldas säilitada teatavat temaatilist ühtsust.

Esimesel päeval oli üheksa ettekannet ja kolm sessiooni. Maarja Kaaristo (TÜ) rääkis kodulooma erinevatest defineerimisvõimalustest sotsiaalteadustes, vaadates lähemalt, kuidas on inimeste ja loomade vahelisi suhteid käsitletud eri aegadel. Kaspar Jassa (TÜ) tekitas oma ettekandega „Diskur-

sus kui fiktsioon” diskussiooni kaasaegse etnoloogia kultuurikäsitlemise probleemide üle. Ta näitas ühe hiljutise artikli varal, kuivõrd keeruline on teadlastel uuritavaid olemuslikult mõista, nentides samas, et see ei peagi olema eesmärk omaette. Kadri Veermäe (TÜ) uurib peamiselt eluloointervjuude ja küsitluste põhjal nn uute väliseestlaste kohanemist uutel kodumaadel. Sakamaal ja Rootsis elavate eestlaste näitel rääkis ta mõningatest kohanemise aspektidest ja nende inimeste praegusest suhestumisest Eestiga.

Kristiina Porila (Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskus) analüüsis Ruja ja tema 1970. aastate loominguga kohta tollases ja praeguses Eesti kultuuris. Ta jõudis järeldusele, et ansamblit nähakse tänapäeval eelkõige kui nn sõnumitoojat ja protestivaimu kandjat, mis väljendub nii nende muusikas, keelekasutuses, muusikute imagos kui ka laulutekstide sisus. Veinika Västriku (TÜ) rääkis ühest avaliku ja privaatse ala kokku puutepunktist Nõukogude Eestis: kangakudujatest ja kangakudumisest. Tollaseid kangakudujaid intervjuues on ta püüdnud leida vastuseid, missugused olid tollased ettekirjutused ja võimalused selle juures endaks jääda, oma loomingulisust väljendada. Kairi Järve (TLÜ) ettekanne käsitles ilmalikku matusekombestikku ja selle juurutamist võimude poolt Nõukogude Eestis. Sel ajal sai seni privaat sfääri kuulunud matustest ühiskondlik asi, moodustati tavandinõukogud ja koolitati välja ilmalikud matjad, igaviku asemel hakati rõhutama surnu maapealset elu, töökust ja panust nõukogude ühiskonda.

Viimase sessiooni ettekanded olid pühendatud soome-ugri kultuuride uurimisele. Jaanika Jaanits (TÜ) analüüsis lähtuvalt Bourdieu kapitalide teooriast Ežva komide argielu muutusi pärast nõukogude perioodi. Ta kõneles töötusest ja inimeste varasema sotsiaalse kapitali (nt kasulikud suhted) vähenemisest. Samas nentis ta teatavat elatustaseme kasvu ja religiooni kui

kultuurilise kapitali tähtsamaks muutumist viimastel aastatel. Piret Koosa (TÜ) analüüsis oma ettekandes viimasena nimetatud aspekti lähemalt. Ta rääkis komide, täpsemalt Ust-Kulomi elanike ja sinna tööle asunud uue kirikuõpetaja vastastikustest ootustest. Ljudmila Jamurzina (TÜ) rääkis eneserefleksiooni kaudu traditsioonilise mari pere lastekasvatuse eripäradest. Ta tõi välja moraalsed ja eetilised tõekspidamised (looduse ja jumala austamine, range distsipliin) ning majanduslikud ja religioossed tabud, mis kõik on maride identiteeti tugevalt mõjutanud ja sellega ühtlasi raskendanud nende kohanemist kaasaegses linnakeskkonnas.

Teise päeva avaettekande pidas Reena Purret (TÜ). Ettekandes vaadeldi kartuli kasutamist rahvameditsiinis. Kartuliga on ravitud mitmesuguseid haigusi soolatüügastest hambavaluni. Sage li on raviprotseduuriga kaasnenud ka maagiline toiming: näiteks on pärast haige koha puudutamist kartuliga see ära visatud, et haigus kaoks koos kartuliga. Ka tänapäeval kasutatakse kartulit väga paljude haiguste raviks, seda tunnustatakse ka tavameditsiinis.

Mairi Kaasik (TÜ) rääkis imemüinasjutust „Taevane tare”, mis on Setumaal tuntud ka Oakese-jutuna. Esineja keskenduski just setu traditsioonile, kus jutt on tuntud siinamaani, samas kui mujalt Eestist üleskirjutused peaaegu puuduvad. Rahvusvaheliselt on müinasjutul enim ühisjooni jututüübiga „Jack ja oavars” (ATU 328A), kuid silma hakkavad ka olulised erinevused. Analüüsides jutust esinevaid motiive ja tegelasi, püstitas M. Kaasik küsimuse, mis võiks olla Eesti süžee tüübinimi, kuhu ta kuulub ning arutles laiemalt tüpologiseerimise probleemide üle.

Jutupärimust käsitles kohajuttude põhjal ka järgmine esineja Liis Reha (TÜ), vaadeldes kummituslugusid Kolga mõisa hobigiidi Ulvi Meieri repertuaaris, kelle jutuvaramusse kuulub umbes 15 kummituslugu. Ta on neid kogunud, suheldes Kolga mõisa pärija-

te, Stenbockide suguvõsa järeltulijatega, samuti lugenud raamatutest jm. Tuntud Kolga giid on tõeline jutuvestja, kes kohandab lood endale sobivaks ja kelle looming muutub ning täieneb.

Uut suunda humanitaarteadustes esindas Karl-Erik Kirschbaum (TÜ), kes kõneles teemal „Võõras „teine” eesti folkloristikas”. Keerulise pealkirjaga tahtis esineja öelda, et senini on küll eesti folkloristikas võõra mõistet mainitud, seda enamasti võõrast etnilist gruppi või rühma vaadeldes, pole aga seda defineeritud ega laiemalt kasutatud. Mõiste piiritlemine on aga tähtis, sest sel on väga palju tähendusvälju ning erinevates distsipliinides kasutatakse mõistet *teine* omamoodi. Esineja pakkus välja ka mõned klassikalised definitsioonid.

Mari Sarv (ERA) tutvustas Internetiportaali Orkut. Ta kaardistas rahvaluuleilminguid Orkuti eestikeelsetes kommuunides. Interneti-keskkonnal on oma spetsiifika, oma suhtlusviis, mis erineb tavasuhtlusest. Esineja ärgitas kuulajaid arutlema küsimuse üle, kas ja kuidas tuleks sedalaadi Internetiainest rahvaluulearhiivi koguda, ja kui tuleks, siis millisel kujul seda teha.

Marion Selgall (Eesti Pärimusmuusika Keskus) kõneles oma lauluõpetamise käigus läbiviidud katsest. Ta andis viiele vabatahtlikule õpilasele laulutunde, et kummutada arvamust, nagu jaguneksid inimesed kaheks: ühed oskavad laulda, teised mitte. Laulutunnid tuginesid eesti vanemale rahvalaululisele materjalile. Laulmisoskus on inimese puhul arendatav, tuleb vaid anda võimalus. M. Selgalli arvates võimaldavad eesti vanemad rahvalaulud hästi arendada laulmisoskust, sest traditsioon ongi jälgendamine, esitus ja esitamine aga õpitav.

Anneli Palmel (Eesti Teatri- ja Muusikaakadeemia) käsitles levimuusika seost Kanada eestlaste etnilise identiteediga. Eestist Teise maailmasõja tulemusena emigreerunute lapsi püüti mitmel moel kasvatada eestlasteks, samal ajal neid uude ühiskonda integreerides.

1960.–1970. aastatel andsid Kanada eestlased välja mitmeid levimuusikaplaate, mis said väga populaarseks (nt ansambel Külapoisid 1979. aastal Torontos). Plaatidel kõlasid rahvalikud ja kantristiilis laulud, aga ka koduigatsust ja nõukogudevastasust käsitlevad lood. Levimuusika abil väljendati oma Eesti identiteeti, Eesti päritolu, stiililt ja muusikaliselt keelelt oli aga tegemist lööklauludega, mis ühendasid lauljaid tänapäevaga, nende Kanada identiteediga.

Hästi haakusid omavahel ettekanded Skandinaaviamaade ja Iiri muistenditest. Siiri Tomingas-Joandi (TÜ) tutvustas Skandinaavia vahetatud lapse lugusid, kus haldjad vahetavad oma lapsi inimlaste vastu, kusjuures vahetatud lapsed on sageli ebanormaalse välimuse ja käitumisega. Tegemist on laialt levinud süžeeaga. Teadlased on üritanud leida ratsionaalseid seletusi, mis võisid peituda uskumuste taga, nt mitmed haigusseisundid, mis muudavad laste välimust. Reesi Poom (TÜ) jätkas iiri haldjapärimuse näitel haldjate ja inimeste suhete vaatlemist. Äratuntavad on mitmesugused erinevad kihistused: kristlike mõjude kõrval võib leida ka vanade keltide usukujutelmi.

Stendiettekanded esitasid Merlin Lõiv ja Eda Pomozi (TÜ). M. Lõiv vaates kirmaseid tänapäeva Setumaal, pakkudes illustratsiooniks fotosid. Kuigi kõrvuti vanade laulude ja pillilugudega kõlavad kirmastel ka uuemad viisid, seovad kaasaegseid pidusid vanema traditsiooniga mitmed jooned, nagu karguse-tantsimine, setukeelne laulmine ning improviseerimine laulmisel. E. Pomozi vaates piparkooke kui armastuse sümbolit ungari rahvakultuuris. Peale jõulude valmistatakse Ungaris rikkalikult kaunistatud piparkooke ka lihavõteteks, samuti püsib tava kinkida piparkoogisüdameid pulmadeks. Paiguti on piparkoogitraditsioon säilinud Ungaris tänapäevani.

MARLEEN NÖMMELA,
ASTRID TUIISK